İNSAN HAKLARI ve SENDİKAL HAKLAR RAPORU 2016

ITUC

İNSAN HAKLARINI ve SENDİKAL HAKLARI TALEP ETMEK

ITUC, insan haklarına ve sendikal haklara yönelik ihlalleri düzenli olarak tespit etmekte ve bu ihlallere karşı mücadele araçları geliştirmektedir.

Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) "İnsan Hakları ve Sendikal Haklar Komitesi" (HTUR) her yıl "Genel Konsey" toplantısı öncesinde küresel bir toplantı yaparak hem gelişmeleri değerlendirir hem de gelecek yılın planlamasını yapar. Ülkelerdeki gelişmeler düzenli olarak takip eden ITUC faaliyetlerini toplantılar, ülke kampanyaları, protesto ve dayanışma mesajları, raporlar ve eylem çağrıları gibi araçlarla duyurulmaktadır.

ITUC kıtalarda ve bölgelerde bulunan kadroları aracılığıyla hak ihlallerini gözlemlemekte ve çeşitli uluslararası kardeş örgütlerle birlikte çalışmaktadır.

ITUC üyeleri her yıl Uluslararası Çalışma Konferansı (ILO Konferansı) öncesinde bölgelerindeki durumu izlemek ve değerlendirmek için ağ toplantılarına katılırlar. Ağ toplantıları üye sendikaların ILO düzeyindeki faaliyetlerinin ve insan hakları mahkemelerine yaptıkları başvuruların eşgüdümünü sağlar. Sendika temsilcilerinin yanı sıra avukatlar ve akademisyenler de bu toplantılara katkı sunar.

KÜRESEL HAKLAR İNDEKSİ

"ITUC Küresel Haklar İndeksi" işçi haklarının uygulamada ve mevzuatta en iyi biçimde korunduğu yerleri tespit etmek üzere 141 ülkeyi değerlendirmektedir.

2016 Küresel Haklar İndeksi, işçi haklarının dünyanın tüm bölgelerinde zayıflamış olduğunu gösteriyor. İndekse göre 2016 yılının ifade özgürlüğü ve demokrasiye yönelik saldırılar bakımından en kötü yıl. Bazı ülkelerde çok ağır baskılar yaşanmakta ve "ifade ve toplanma özgürlüğüne" yönelik kısıtlamalar %22 artmış durumdadır. Araştırma yapılan 141 ülkenin 50'sinde çeşitli baskılar yaşanmaktadır.

ITUC'un Sendikal Hak İhlalleri Yıllık Raporu'nun temel bulguları; 82 ülkede işçilerinin iş kanunu dışında bırakıldığını, ülkelerin üçte ikisinden fazlasında grev hakkı bulunmadığını ve ülkelerin yarısından fazlasında bazı işçilerin veya bütün işçilerin toplu sözleşme hakkının ret edildiğini ortaya koymaktadır.

İşçilerin temel hakları açısından Ortadoğu ve Kuzey Afrika en kötü bölgeler olmayı sürdürüyor. Körfez ülkelerinde örgütlenme özgürlüğünün bulunmadığı ve milyonlarca göçmen işçinin zorla çalışma tehdidi altında olduğu "kafala" sisteminin varlığını sürdürdüğü görüldü. Mısır'da işçiler "otokratik" yönetime karşı tepkilerini ve insanca çalışma koşulları taleplerini dile getirirken ciddi baskılarla karşılaştılar. Cezayir'de hükümet, bağımsız sendikaları kabul etmeyi ve işten çıkarılan sendika üyelerini işlerine geri iade etmeyi reddetmeye devam etti. Dahası, Ortadoğu'da demokrasi ve haklara yönelik tehditler, şiddet, baskı ve örgütlenme özgürlüğünün inkârı artarak devam etti.

Avrupa ve Orta Asya ülkeleri, sendikal haklar bakımından en iyi korumayı sağlamayı sürdürmüş olsa da bu ülkelerde de haklarda önemli gerilemeler yaşandı. Demokrasi ve hakları garanti altına alan kurum ve kanunlarda erozyon meydana geldi. Kriz karşısındaki tasarruf politikaları başarısız olan birçok Avrupa hükümeti işçilerin haklarını zayıflatmaya devam ediyor. Avrupa'daki pek çok ülkede çalışma hakkı da dahil olmak üzere, mültecilerin hakları gasp edilmektedir.

İşçi haklarına saldırılar kemer sıkma önlemleri adı altında devam ediyor. Bosna, Sırbistan ve Ukrayna gibi pek çok ülkede hükümetler iş kanunlarını, sendikalara danışmadan ve uluslararası standartları ihlal edecek biçimde değiştirmiştir. Terör tehdidi ve güvenlik gibi gerekçeler, Türkiye ve Belçika gibi ülkelerde, temel hakların sınırlandırmanın meşrulaştırılması için kullanılmıştır.

141 ülkedeki sendikal hak ihlallerini, mevzuat ve uygulama açısından, bilimsel bir yöntem kullanarak izleyen Küresel Haklar Endeksi Kolombiya, Mısır, Guatemala, Endonezya ve Ukrayna'da cinayet, yaralama, tehdit ve alı koyma gibi şiddet yöntemlerinin kullanıldığını tespit etmiştir. Bu ülkelerde ücret, hak ve çalışma koşullarını geliştirmek isteyen işçiler hem devletin güvenlik güçleri hem de şirketlerin kiraladığı çetelerin hedefi olmaktadır. Sendikal faaliyetleri nedeniyle öldürülen işçi sayısında bir azalma varken, işçilerin şiddete maruz kaldığı ülke sayısı bir yıl içinde 36'dan 52ye yükselmiştir.

İndeksin sonuçları ayrıca bazı işçilerin tüm ülkelerin %58'inde örgütlenme özgürlüğünü kullanamadığı ve ülkelerin %68'inde grev hakkı olmadığını göstermektedir. Ayrıca işçiler ülkelerin %57'sinde daha iyi çalışma koşulları için toplu pazarlık yapma hakkından yoksundur.

Kamboçya, Hindistan, İran ve Türkiye 2016 yılında ilk kez çalışanlar için en kötü on ülke sıralamasında yer aldı. Bu güncellenmiş listenin dışında Endonezya, Karadağ ve Paraguay'ın da aralarında bulunduğu ülkelerde de koşullar geçen yıla göre kötüleşmeye devam ediyor. Endonezya'da asgari ücret protestoları, tazyikli su, göz yaşartıcı gaz ve kitlesel tutuklamalarla polis tarafından zalimce bastırıldı.

Paraguay hükümeti sendikaları tescil etmeyi reddediyor. Karadağ'da son iflas kanunları beş yılda 2363 işletmedeki işçileri etkiledi, iflas sırasında temel haklar askıya alındı.

87 VE 98 SAYILI ILO SÖZLEŞMELERİNİN ONAYLANMASI

Temel çalışma standartları kabul edilen sendikal haklar sözleşmelerini onaylayan ülke sayısı oldukça azdır. 1990'larda onaylanma sayısındaki hızlı artışa

rağmen dünya genelinde bütün işçilerin yarısından fazlası "örgütlenme özgürlüğü" ve "toplu pazarlık hakkı" sözleşmelerinden herhangi birini onaylamamış olan ülkelerde yaşıyor.

ITUC, hükümetleri "Temel İlkeler ve Çalışma Hakkına 1998 Deklarasyonu"nu kabul etmeye, ILO2yı da sendikal haklara dair sözleşmelerinin onaylanması için harekete geçmeye çağırmaktadır.

ITUC, Özbekistan'a 87 Nolu Sözleşmeyi onaylama konusunda baskı yapmak için Özbekistan Sendikalar Federasyonu birlikte çalışmaktadır.

Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri nezdinde de benzer faaliyetler yürütüldü. Bahreyn Sendikalar Federasyonu bu iki sözleşmenin onaylanmasını talep eden bir kampanya yürüttü.

ULUSLARARASI STANDARTLARIN UYGULANMASI KOMİTESİ

ITUC, ILO Konferansı Uluslararası Standartların Uygulanması Komitesi öncesinde işçiler açısından önem taşıyan konuları tespit etmek için bölgesel istişare toplantıları düzenliyor. Lizbon'da düzenlenen Avrupa Bölge toplantısında Türkiye 87, 98 ve 151 sayılı sözleşmelerinin ihlali nedeniyle işçi grubunun öncelikli ülkeler arasında yer aldı. Diğer ülkeler; Belarus, Türkmenistan, İngiltere, Ukrayna, Yunanistan, Karadağ, Hollanda, Kazakistan, Sırbistan, İsviçre ve Fransa oldu.

ILO Konferansı sırasında işçi grubunun baskısı sonucunda Türkiye'ye komitenin görüşeceği kısa listede yer verilmedi. Uluslararası Standartların Uygulanması Komitesi; Avrupa bölgesinden Belarus, Türkmenistan, İrlanda, Kazakistan, İngilrere ve Çek Cumhuriyeti'ni gündemine aldı. Ayrıca Bangladeş, Zimbave, Svaziland, Kazakistan, Endonezya, Filipinler, Kamboçya ve Moritanya'da çeşitli sözleşme ihlalleri nedeniyle konferansta görüşüldü.

ITUC, sendikal hakların ciddi biçimde kısıtlandığı Türkiye, Cezayir ve Mısır gibi ülkelerin ILO Konferansı'nda ele alınmamış olmasını kınadı.

ILO ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ KOMİTESİ

Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi (CFA), 31 ülkede durumu inceleyerek 7 ülke hakkında nihai kararlar verdi. Gelişmelerden haberdar olmak üzere komite tarafından talep edilen 13 rapor sonucunda 11 olguda ara karara varıldı. Komite Venezüella, Guatemala, Peru ve Filipinler'de yaşanan öncemli ve acil durumlara dikkat çekti.

ILO SÖZLEŞMELERİN VE TAVSİYE KARARLARININ UYGULANMASI UZMANLAR KOMİTESİ

ITUC üyelerinden ve diğer kaynaklardan aldığı bilgilere dayanarak, 87 ve 98 nolu sözleşmelerin uygulanmasına ilişkin 2016 yılı için gözlemlerini ILO Standartları ve Tavsiye Kararlarını Uygulama Uzmanlar Komitesi'ne (CEACR) iletmiştir.

BÖLGESEL İNSAN HAKLARI MAHKEMELERİ

> *ITUC, insan haklarını ve sendikal hakları korumak için bölgesel örgütlerinin desteğiyle, bölgesel insan hakları mahkemelerinde görülen davaları takip etmektedir.*

Kıta Amerikası İnsan Hakları Mahkemesi'nde örgütlenme özgürlüğü konusunda bölgesel bir duruşma görülmesini sağlayan ITUC ve TUCA (Amerikalar Sendikalar Konfederasyonu) mahkemeye sendikal hak ihlallerine yönelik kapsamlı bir belge sundu. Ayrıca ABD, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator ve Kolombiya'dan sendikaların mahkemedeki davaları takip edilmiştir.

İnsan ve Halkların Hakları Afrika Komisyonu nezlinde sendikaların ve işçilerin hakları konusunda girişimlerde bulunuldu. Afrika Mahkemesi'ne yönelik sendikal başvurular hakkında üye sendikalar bilgilendirildi.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde Yunanistan'daki göçmen işçilerin zorla çalıştırılması, insan kaçakçılığı ve göçmen işçilere yönelik şiddet dosyaları takip edildi.

ITUC PROTESTO VE DAYANIŞMA MEKTUPLARI

ITUC üyesi sendikalar protesto ve dayanışma mektupları göndermektedir. 2009 yılından bu yana ITUC 138 girişimine 2045 yanıt almıştır.

ITUC 2016 yılında düzenlediği uluslar arası mektup kampanyaları:

- **Türkiye**'de ölümler ve keyfi gözaltılar
- **İran**'da sendikacılara karşı baskılar
- **Türkiye**'de özel istihdam büroları yasa taslağı
- **Güney Kore**'de sendika liderlerine yönelik baskılar
- **Guatemala**'da sendika üyesi Brenda Marleni Estrada Tambientoya verilen cezalar

RİSK ALTINDAKİ ÜLKELER

> *İnsan hakları ve sendikal haklar konusunda risk altındaki ülkeler stratejisinin amacı izleme listesinde yer alan ülkelerde sendikalara ve işçilere yönelik koruma sağlamak ve bazı demokratik alanlarla sendikalara destek vermektir.*

Risk izleme listesindeki ülkeler, işçilerin en savunmasız durumda olduğu ülkelerdir. ITUC ve üyeleri, ilgili makamlara mektup gönderme, sosyal medya seferberliği, elçiliklerle lobi yapma ve protesto eylemleri, uluslararası heyet gönderme gibi yöntemlerin yanı sıra ILO mekanizmalarını kullanarak işçi haklarının iyileştirilmesi konusunda baskı sağlarlar.

Daha fazla demokratik alanın bulunduğu hedef ülkelerde ITUC, haklar, işçi hakları ve temel özgürlüklere ilişkin olarak önemli ve somut sonuçlar elde etmeye yönelik mevcut sendika yapılarının kapasitesini güçlendirmeye odaklanır.

Program, hedeflenen örgütlenme stratejilerine öncelik vermektedir. Coğrafi ve demografik temsiliyetin artması aracılığıyla program örgütsel güç ve kapasite-

yi inşa eder ve bağımsız sendikal yapıların büyümesini destekler. Aynı zamanda, ulusal sendikalar küresel sendikal hareketin desteği ile insan ve sendikal hakları takip eder ve ulusal mevzuatı uluslararası standartlara uygun hale getirmeye yönelik kamuya açık kampanyalar yürütür.

Programın her iki unsurunda da baskı altındaki yerel sendikacılara, doğrudan ya da dolaylı olarak, Uluslararası forada ses verilir, ihlallerle ilgili raporlar ulusal, uluslararası ve bölgesel insan hakları izleme mekanizmalarına gönderilir.

Savunuculuk ve güçlendirilmiş bağımsız sendikal yapıların kombinasyonu ulusal emek mevzuatında önemli ölçüde iyileşme, güçlendirilmiş iş idaresi ve artan kurumsal uygunluk ile güç kazanma ile sonuçlanacaktır.

2017'de on ülke hukuk, medya ve diğer ulusal ve uluslararası faaliyetlerle desteklenen üyelerin örgütlenmesine yönelik kapsamlı planlarla yoğun kampanya desteği sağlamak üzere hedef alınacaktır. İzleme listesindeki insan hakları ve sendikal hakların bulunmadığı ve sendikacıların tehlike altında olduğu bazı ülkelerle de özellikle ilgilenilecektir.

ITUC, ülkelerdeki üyeleriyle gerçekleştirdiği kapsamlı istişareler aracılığıyla önceki yıllardaki başarı ve sorunlara ilişkin değerlendirmeler temelinde hedefler ve eylem önceliklerini belirlemiştir.

2016 İNSAN VE SENDİKAL HAKLAR İZLEME LİSTESİ

ITUC'un 2016 izleme listesinde Türkiye de yer almaktadır.

Türkiye'de geçen yıldan bu yana çalışanlara yönelik saldırılar yoğunlaştı. En az 1390 KESK üyesi hakkında barışçıl sendika faaliyetlerinde bulundukları için soruşturma acildi. 284 kadarı sürgün edildi, 403 kişi emekli olmaya zorlandı, 102 kişi gözaltına alındı veya tutuklandı. 97 kişi Cumhurbaşkanı'na hakaretle suçlandı. Ankara'da, 10 Ekim 2015'te sendikalar ve meslek örgütleri tarafından düzenlenen "Emek, Barış ve Demokrasi" mitingini hedef alan terör saldırısında 100'den fazla kişi hayatini kaybetti. 2016 yılı Şubat ayı sonunda Bursa'da bulunan Renault fabrikasında örgütlenme özgürlüğü talebiyle barışçıl göseri

hakkını kullanan işçiler ve polis arasında çatışmalar yaşandı. 60 kişi işten atıldı 54 kişi işten ayrılmaya zorlandı.

Mayıs ayında Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından görevinden alınması Türkiye'yi otokratikleşme yolunda daha da kötüye götürdü. 15 Temmuz 2015'te askeri güç kullanarak iktidarı ele geçirme teşebbüsü başarısız oldu. Darbe girişimi sırasında 232 kişinin öldüğü ve 1.400 kişinin yaralandığı bildirildi. Aralarında çok sayıda sivilin de bulunduğu binlerce insan gözaltına alındı ve tutuklandı. Başarısız darbe girişiminin ardından binlerce işçi ve vatandaş işten çıkarıldı veya açığa alındı.

ITUC ve ETUC, Türkiye'de başarısız darbe girişimini şiddetle kınadı ve mağdurlara başsağlığı dileyerek, sorumlular hakkındaki soruşturma ve kovuşturmaların hukukun üstünlüğü ilkesine tam olarak uygun bir biçimde yürütülmesi çağrısında bulundu. ITUC ve ETUC ayrıca, Türk hükümetinin darbe girişiminin hemen sonrasında başlattığı büyük ölçekli tasfiyeleri endişe verici bulduklarını belirtti.

ITUC, Türkiye'nin güneydoğusundaki işçi ve vatandaşların güvenlik güçleri tarafından öldürülmesini şiddetle kınadı. DİSK / Genel-İş Sendikası üyesi bir kişi evinin önünde öldürüldü. Daha önce, aynı sendikanın bir başka üyesi öldürülmüş ve üç üye ise keyfi olarak gözaltına alınmıştı. Sokakta bekleyen cesedi almak isteyen insanlara ateş açılmıştı. Ondan fazla kişi ağır bir biçimde yaralanmıştı. ITUC Türk makamlarına gönderilen bir mektupta Başbakan Davutoğlu'nu ve hükümetini olayların aydınlatılması için gerekli her adımın atılması konusunda uyardı.

Şubat 2016'da ETUC ve ITUC DİSK ile birlikte bir heyet oluşturarak 2015 Kasım ayından itibaren cezaevinde tutulan, gazeteciler Can Dündar ve Erdem Gül'ü ziyaret etti. Heyet Gül ve Dündar'ın derhal serbest bırakılması çağrısında bulundu. Heyetten iki hafta sonra iki gazeteci serbest bırakıldı. Ancak haklarındaki suçlamalar devam etmektedir. ETUC ve ITUC bu konudaki kampanyalarını sürdürüyor. Mayıs ayında Erdem Gül ve Can Dündar hakkında hapis cezası verilmiş olması, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın hükümeti ve iktidardaki AKP'yi tamamen kontrolü alarak temel özgürlüklerin bir yana itilmiş olduğunu doğruladı. Çok sayıda gazeteci hala parmaklıkların arkasında tutuluyor.

Barış bildirgesine imza atarak Kürtlere yönelik baskılara bir son verilmesi çağrısında bulunan çok sayıda akademisyen işten çıkarıldı, bazılarına yurtdışı çıkış yasağı getirildi ve pek çoğu hakkında dava açıldı.

İş kanunu ve özel istihdam büroları hakkındaki değişiklikler istişare edilmeden meclise getirildi. Bu değişiklikler işverenlere işçileri güvencesiz ve geçici sözleşmelerle istihdam etme hakkı verdi. İşverenler bu sayede tüm yasal yükümlülüklerinden kaçabileceği gibi, işçilerin bir sendikaya üye olmalarını da önleyebiliyor. ITUC Cumhurbaşkanı Erdoğan›ı barış ve insan haklarına saygı gösterilmesini isteyenlere yönelik baskılara son vermeye ve işçilerin durumunu işverenin merhametine bırakan iş kanunu değişikliklerini geri çekmeye çağırdı.

DİSK Genel Sekreteri Arzu Çerkezoğlu, 31 Ağustos 2015 tarihinde, yaptığı bir konuşmada Cumhurbaşkanı Erdoğan'a hakaret ettiği iddiasıyla gözaltına alındı. ITUC, ETUC ve EPSU Çerkezoğlu'nun derhal serbest bırakılmasını ve hakkındaki tuhaf suçlamanın geri çekilmesini talep etmişti.

ITUC/ ETUC dayanışma heyeti Türkiye sendikaları ile 12 ve 13 Ekim 2016'da bir görüşme gerçekleştirdi. Heyet Çalışma Bakanı, ILO ve AB temsilcileri ile görüşerek ülkedeki keyfi tutuklama ve darbeden bu yana haksız görevden alma dalgasına bir son verilmesi çağrısında bulundu.

2017 İNSAN HAKLARI VE SENDİKAL HAKLAR İZLEME LİSTESİ

2017'de ITUC HTUR 2017'de izleme listesine dört ülke eklenmesini öneriyor: Gambiya, Mısır, Endonezya ve Fiji.

2017 Hedef Alınan Risk Ülkeleri

Hedef ülkelerdeki üye sendikalarımızla ve dayanışma örgütleri ile istişarede bulunduktan sonra 2017 için ön hedef ülke önerildi. Bu ülkelerdeki koşullar hukuk, medya ve diğer ulusal ve uluslararası eylemlerle destekleyerek kapsamlı örgütleme planlarıyla desteklenen hedef ve yoğun kampanyalar yürütü-

lebilmesine olanak veriyor. Kayda değer gelişmeler olmuşsa da, hala Bahreyn, Kamboçya, Guatemala, Svaziland, Zimbabwe, Meksika ve Haiti'de ciddi ihlaller söz konusu ve ITUC 2017de bu ülkelerde kapsamlı kampanyalar yürütmeye devam edecek.

İnsan Hakları ve Sendikal Haklar Komitesi'nin Çağrısı

- ILO Sözleşmeleri'nin onaylanması ve uygulanması için eylemler gerçekleştirin
- HTUR Ağlarına düzenli katilin
- ITUC Kampanyalarını takip edin.
- Risk altındaki ülkelerdeki gelişmeleri takip edin.
- Ülkenizde uluslar arası dayanışma eylemleri düzenleyin.
- İhlal vakalarını OECD temas noktasına da bildirin.
- 2016 İnsan ve Sendikal Haklar İzleme Listesi